HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

לא תלבש שעטנז. וסמיך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושרינן כלאים בציצית. אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה: **שאין חוסמין.** אין (ח) [סותמין] טענותיה לכופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ. חוסמין ליסנה דקרא קא נקט דיליף לה מלא תחסום: **וסמיך ליה כו'.** אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשינן: **במשנה תורה דרש.** והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן: **סמכו ענין לו.** ענין הפרשה (ב) סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי: **מכשפה לא תחיה.** בספר ואלה שמות: **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיסס בם (ויקרא כ) וכל דמיסס בם בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיסס בם (ויקרא כ): **נוגעים זה.** מכשף: **בסקילה.** שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו.** שנאמר לא תחיה: **להקיש אליהן.** שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ולא ללמד על הכלל כולו יצא: **נושא אדם אנוסת אביו.** שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך ואשת משמע ע"י אישות דקדושין: **אנוסת בנו.** לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה (ג): ה"ג **ורבנן אי הוה סמיך ליה דקאמרת השתא דלא סמיך ליה בשומרת יבם כו'.** לא סמיך ליה דכתיב לא יקח אים את אשת אביו בנתים: **דמוכח.** מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו: **לכתביה רחמנא.** להיא לא יגלה כנף אביו לגבי ערות אי לטפויי לאו גבי אשת אב קאתי: לאפנויי

דכתיב [1]לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך ואמר רבי אלעזר [ח]סמוכים מן התורה מנין שנאמר [2]סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר [3]ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה [4]מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר [3]לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה [4]כי ישבו אחים יחדיו [ט]ואמר רב יוסף אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמא [7]לא דריש ובמשנה תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש דתניא [ט]בן עזאי אומר נאמר [5]מכשפה לא תחיה ונאמר [6]כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה [2]אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש דתנן [ט][2]נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מ"ט דרבי יהודה דכתיב [7]לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו [ט]כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב [8]ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה [ט](דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים) בשומרת יבם הכתוב מדבר [ט]ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי ערוות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי

ש"מ

כדמסיק טעמא דאוב ואישתרי אישתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח כדאמר בכל הני דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו מזכיר אחות אשה משום דלמילף בכל דוכתין קאתי ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת דשאני אשת אח דמצותו בכך ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות יבום דאל"כ בטלה מצות יבום אבל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימת מצות תכלת בספחי' מקיימת בגמר ואפ"ה דחי וכן וגלח את כל שערו דמצורע מיקיים בשער היתר דכל שערו קרינא ביה כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת א"נ כל שערו ממש ובגמרטו פאת ראשו וזקנו וכן כל הני דמייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי:

דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים וכו'. איפכא ליכא למימר דבמקום גדילים לא תלבש שעטנז כדאמר בסמוך במקום כי ישבו לא תחסום דא"כ נשתוק קרא מיניה וממילא ידענן דלא דמי עשה בציצית לאו דכלאים וגבי יבמה נמי בסמוך ליכא למידרש כי הכא דבלאו קרא ה"א דחוסמין אותה ולא יחלוץ לה על כרחו הקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש דליתייבו נשים בציצית דאית לן למימר כל שיטנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים אף ע"ג דלאו היקש הוא אלא סמוכים דתרי קראי מינהו מ"מ דרשינן הכי בפ"ק דערכין (דף ג:) ובהתכלת (מנחות מג.) דקאמר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ומסיק דכהנים איצטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי גבייהו כלאים בציצית נמי לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבוד' לא אישתרי דמשמע דאי אישתרי לגמרי הוו מיפטרי בציצית דהוה דרשינן כל שאינו בלא תלבש שעטנז אינו בגדילים כ"ש שיש לנו לדרוש לחומרא ולחייב נשים בציצית וי"ל דהא דנשים פטורות בציצי' היינו משום דיליף לה (קדושין לה.) רב אחא בר יעקב דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דהוקשה כל התורה לתפילין והקישא עדיף מסמוכים ולמ"ד דתפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא ניהו אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין דבלא"ה נמי לרבנן דר' [ט] שמעאל בפ' התכלת (מנחות מג. ושם) סבר נשים חייבות בציצית דמתחייבי לילית בלילה והוי שלא הזמן גרמא וקשה הא דתייק בפ' התכלת דרב יהודה סבר לילית מ"ע שלא הזמן גרמא מדרמי תכלת לפורזומא דאישי ביתיה וממאי דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מיחייב נשים מסמוכין וי"ל דעדיפא מינה משני ליה התם ומיהו קשה למאן דפטור נשים מציצית ה"ל למיפטרינהו מכלאים ועי"כ נשים חייבות בכלאים דאמר ספ"ק דבילה (דף יד:) כלאים למאי חזו ושמא איכא שום ריבוי לענין כלאים [ט] א): **וכי מפני שסמכו ענין לו כו'.** וא"ת דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משום ג"ש דדריש ר' יוסי הגלילי בפ' ד' מיתות (סנהדרין סז. ושם) דמתקא [מסמוכים] דדריש מלא תחיה כל נשמה דבסייף תדע דאטבע התם דבסקילה מאם בהמה אם איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדרשי סמוכים בכל מקום אלא איצטריך ע"כ משום ג"ש דמתקא מסמוכים וי"ל דהכא דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכי מפני שסמכו משמע דלא דריש סמוכים בעלמא והא דדרש ר' יהודה סמוכים בפ"ב דקידושין (דף נג.) דקתני יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה וקאמר [ט] התם סיפרא מני ר' יהודה איכא למימר דהתם וי"ו מוסיף על ענין ראשון דריש דכתיב וחתא תורת זבח השלמים א"ג משום דמוכח דמלא כתיב בפרשת ויקרא א"ג משום מופנה דאיש כאחיו מיותר הי"ל למיכתב לכל בני אהרן תהיה ותו לא והא דקאמר במשנה תורה דריש א] ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה קיים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם: **וסמיך ליה לא יקח איש את אשת אביו.** ורבנן לא דרשי משום דלא יקח מספיק בין פרשת אוש לגלה יגלה: **דא"כ** לכתביה גבי ערוות. דאע"ג דאיצטריך למיכתביה הכא להיקישא אלא יבא ממזר דמהכא דרשינן ממאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרבנן בפרק החולץ (לקמן דף מט.) התם נמי סמוכין ניהו ודרשינן מטעם דמוכח או מופנה וא"ת גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי ערוות וי"ל דלא שייך גבי ערוות דאין זנות לבהמה א"נ לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בהי מייהו: **אם** כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לי. מדנקט לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכוליה קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רבנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דאאביו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דאאביו קאי אבל לא יגלה מצי למימר דדרשי ליה לשומרת יבם כמו רבנן. וריב"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכוליה קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלאו הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי יתירא היכא דאיכא למידרש ובפ' נושאין על האנוסה (לקמן לז.) אמרי' נמי דלרבנן לא איצטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוין:

מכדי

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף ד וברכ אלפס פרק ז דכתובות דף קא.):
ט ב מיי' פי"ח מהל' עבודת כוכבים הל' טו סמג לאוין נה (טוש"ע י"ד סימן קנט):
י ג מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יג:

תוספות ישנים

א) ועוד י"ל כיון דאיכא קרא דממעטא להו (במדבר טו לא) בני ישראל ולא בנות (ישראל) וש"מ דאין להקשות (להדדי) דאימא כל שיטנו בלא תלבש ישנו בגדילים. וכן איפכא משום דלאו מצוה הוו תרוייהו חד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין לשוותם לא בחיובם ולא בפטורם. ולא דמי להא דאמרינן כל שיטנו בגד תאכל חמץ ישנו בקוש אכול מצה דבחד זמנא אינהו ובכלהו [הוי] זמן גרמא: **אלא** אוב וידעוני בכלל מכשפים היו כו'. והקשה הר' יעקב מאורלייני"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל דמכשפה לידון בדבר החדש בסקילה וא"כ אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שנלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר החדש כיון שאינו סותר הכלל שאינו רק מוסיף מיתה חמורה. וכן פי' הקונטרס לקמן גבי אשה מצורע דלא דמי לאשה מצורע דעוקרו ממנו מן כלל שאר אשמות להיות כל דמו קרב על גבי המזבח ואינו למען בהעות שלא תמצא כלל דין זה בשאר אשמות אבל בכאן מיתה היתה לו ואינו לידון למוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דמתקן מיתה מפורשת אלא אתא לאשמעינן דלא תיקק אדעתין לומר דהוא בתנק כמו שאר מיתה סתם המחמורה בחורה אלא אתא אוב וידעוני לגלות דהוא בסקילה:

מוסף רש"י

סמוכים לעד לעולם. בדברי תורה כתיב נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד, סמיכת כל פקודיו עשויים באמת וישר ולעולם ולא דבר רק (ברכות י.). שאין חוסמין אותה. אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו (מכות כג.). מכשפה לא תחיה. ולא פיקם בחוט מיתה חמורה, ונאמר אלו כל שוכב עם בהמה מות יומת (ברכות כא:). סמכו ענין לו. סמכתו פרשת מכשפה לא תחיה לשוכב עם בהמה (שם) סמך ענין המכשף לשוכב עם בהמה. ענין, פרשה (סנהדרין סז:). מה שוכב עם בהמה בסקילה. הא לעפין לה מדמייסס בם דכתיב בם בפרשת קדושים תהיו, וגמרינן לה מאוב וידעוני

דכתיב הבו בתנן ירגמו אותם דמיסס בם (שם) אי: דאתמרינן לה בסנהדרין בפרק ד' מיתות (נד:) בגזרה שוה דתהרוגו דסכא מכי הרוג תהרגנו דמסתם, אף מכשף בסקילה (ברכות שם). א"ל ר' יהודה. לא דרש סמוכין, וכי מפני שסמכו ענין לו. לשוכב עם בהמה, נוציא זה. המכשף, לסקילה. שהיא חמורה מכל מיתות שבתורה (ברכות שם) אי: נוציא את זה מדין מיתות קלות לסקילה החמורה מכולן (סנהדרין שם).אלא. מקרא מפורש יש לו במקום אחר שהוא בסקילה (ברכות שם) מכלל ופרט את למד בסקילה (סנהדרין שם). אוב וידעוני בכלל מכשפים היו. בכלל לא תחיה דכל המכשפים היו, ולמה יצאו. בפני עצמן כשהפרישן לסקילה, כדכתיב בתנן ירגמו אותם דמיסס בם, להקיש להם. את כל הכלל, שזו מדה בתורה שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו ילא אלא ללמד על הכלל כולו ילא (ברכות שם וכעי"ז סנהדרין שם). בשומרת יבם הכתוב מדבר. שומרת יבם של אביו דאויה לאביו, והרי כבר הוחכר עליה משום ערות אחי אביך, אלא לעבור על זו בשני לאוין (דברים כג א).

מסורת הרמ"ם

(ח) ברכות י. [ע"ש], **ב)** [מכות כב.], **ג)** ברכות כח:, **ד)** [פסחים כח:], **ה)** סנהדרין סז:, **ו)** ברכות כ: [לקמן לז.], **ז)** לקמן מט. [לז.], **ח)** רש"ל מ"ז, **ט)** [עיין תוספות מגילה י: ד"ה לעבור], **י)** [ל"ל שמעון], **כ)** [ועיין תוס' פסחים מג: ד"ה ס"ד אמינא ותוס' ערכין ג: ד"ה הני כהניס], **ל)** [ל"ל פתס],

תורה אור השלם

1. (יא) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו:
(יב) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:
דברים כב יא-יב
2. סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר:
תהלים קיא ח
3. לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ: דברים כה ד
4. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:
דברים כה ה
5. מְכַשֵּׁפָה לֹא תִחְיֶה:
שמות כב יז
6. כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת: שמות כב יח
7. לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו: דברים כג א
8. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה שאין חוסמין אין כו'. נ"ב עיין במוסת דף כג ריש ע"א ד"ה אין חוסמין אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו עכ"ל: **(ב)** ד"ה סמכו וכו' דסמוכה פרשה: **(ג)** ד"ה אנוסת בנו וכו' לאופה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה וסמיך ליה לא יקח איש וכו' ודרשינן סמוכין דבאנוסה משתעי ומפותה באנוסה דשתיהן אינן בתור' אישות ומסקנא דמילתא דרב גידל בפרק נושאין על האנוסה הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה וכי מפני שסמכו ענין לו וכו' ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה וכו'. נ"ב אבל הרא"ן ס' לד דף יד ע"ד בקופו כתב דדוקא במשנה תורה דריש ולא בכל התורה וטעמא משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לא סידר אלא להדרש עכ"ל: